

Het gearrangeerde huwelijk tussen Europa en de burger

Zal het huwelijk, dat gearrangeerd werd tussen Europa en zijn burgers, ooit in staat zijn echte liefde te doen oplaaien? Het huwelijk was in die zin gearrangeerd dat de burger nooit inspraak heeft gehad in de oprichting en de organisatie van de Unie. De eerste rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement vonden pas plaats in 1979. De vraag rijst dus in hoeverre de burger achter de EU staat. De laatste jaren werd pijnlijk duidelijk dat de wederzijdse liefde niet direct aanwezig was. Een scheiding staat er weliswaar nog niet meteen aan te komen, maar indien zowel de EU als de burger niet aan hun onderlinge relatie werken, dan zou het huwelijk wel eens kunnen afspringen. Dit zou een grote ramp zijn, want de EU heeft de burger broodnodig voor zowel haar erkenning als haar instandhouding. Naast de protagonist (lees: de EU) en de antagonist (lees: de burger) spelen ook heel wat tritagonisten, zoals de media en de nationale politici, een belangrijke rol in dit stuk. Kunnen zij de liefde doen opbloeien of spannen ze samen om het huwelijk zo snel mogelijk op de klippen te doen lopen?

Het ontstaan van de kloof tussen Europa en de burger

Al sinds mensenheugenis is Europa verdeeld in zeer veel verschillende volkeren die elk streefden naar hun eigen soevereiniteit en de heerschappij over anderen. Dit heeft geleid tot veel onderdrukking, oorlog en ongenoegen totdat rond 1815 met het congres van Wenen – in West-Europa althans – het gebied werd ingedeeld in verschillende staten waarvan de grenzen nu nog min of meer dezelfde zijn. Dit lange proces van natievorming heeft uiteindelijk geleid tot de opkomst van het nationalisme. Als gevolg van dit nationale gevoel heeft de staat van zijn volk een legitimiteit gekregen. Hij is soeverein in die zin dat het voor de staat mogelijk is besluiten te nemen die voor alle burgers van die natie gelden, ook al is niet elke burger het er altijd mee eens.

Een andere instantie zal niet in staat zijn een dergelijke invloed uit te oefenen op de burgers, zonder dat dezen een mentaliteitsverandering ondergaan. De Europese Unie is precies zo een ‘andere instantie’ waarvan de burgers niet zo snel alles aanvaarden. De legitimiteit van Europa bij de burger is dus veel kleiner dan die van de nationale staten. Dit blijkt onder meer ook uit de opkomst bij de Europese verkiezingen.¹

Deze indeling van Europa in staten, met elk een legitieme, soevereine regering, gaat er echter van uit dat elke staat een bepaald volk verenigt. De laatste decennia gaat dit echter niet meer helemaal op. Door de internationalisering is elke staat uitgegroeid tot een multiculturele samenleving waarbij het voor de regeringen steeds moeilijker wordt om hun onderdanen als één natie samen te houden. Daarnaast voelt ook het volk zich minder verbonden met de natie. De soevereiniteit van de nationale regeringen is daardoor van binnenuit aangetast.

Bovendien geeft elke staat uit de Europese Unie zelf een stuk van zijn soevereiniteit af aan de Europese Unie. De invoering van de Schengenzone en de Europese Monetaire Unie (EMU) zijn daar mooie voorbeelden van. Door de invoering van de Schengenzone heft de staat de binnengrens-

¹ De opkomst bij de Europese verkiezingen is sinds de eerste keer in 1979 elke keer gedaald. Terwijl er de eerste keer (in het Europa van de 9) 61,99% van de bevolking naar de stembus trok, is de opkomst bij de laatste drie verkiezingen onder 50% (1999, Europa van de 15: 49,51%; 2004, Europa van de 24: 45,57%; 2009, Europa van de 27: 43%). Opvallend daarbij is dat de landen met de laagste opkomst de landen zijn die het laatst zijn toegetreden tot de Unie.
Bron: http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/nl/turnout_nl.html geraadpleegd op 10/02/2010.

controles op wat volgens Michael Mann een bewijs is dat de staatssoevereiniteit is uitgehold². Wat betreft de EMU noemt Margaret Thatcher monetaire soevereiniteit *“the core of the core of national sovereignty”*³, een functie die de staten uit de EMU hebben afgestaan aan een hoger niveau.

Door de internationalisering is op verschillende regeerdomeinen een nationale aanpak te eng geworden. Het is dus beter dat er op die vlakken een supranationale coördinatie gebeurt. Daarom hebben de politici van de Benelux, Frankrijk, Italië en West-Duitsland in 1951 besloten om zo een overkoepelend orgaan, de EGKS, in het leven te roepen. Dit heeft, na grondige hervormingen en toetreding van nog 21 andere Europese staten, geresulteerd in wat wij nu kennen als de Europese Unie. Het is duidelijk dat de nationale staat niet meer in ‘staat’ is om onafhankelijk alles in goede banen te leiden.

Het probleem bestaat erin dat de burger vaak de noodzaak van dat overkoepelend orgaan niet inziet ondanks het feit dat Europa voor een steeds groter aantal thema’s belangrijker wordt. Dit komt door gebrek aan correcte informatie, maar ook aan interesse. Bijgevolg is de burger niet geneigd de soevereiniteit van dat overkoepelende orgaan te erkennen. De Europese Unie moet daarom dichter bij de burger komen en hem meer intrigeren. *“Mensen zijn geïnteresseerd op het ogenblik dat ze begrijpen dat het om zaken gaat die hun aangaan. Europa – dat toch vaak erg technisch en veraf lijkt van de mensen – moet concreet zijn en begrijpelijk.”*⁴

Het is van het allergrootste belang dat de burgers inzien dat de soevereiniteit die zij toegekend hebben aan hun staat volledig historisch bepaald is, maar dat deze door de recentste maatschappelijke ontwikkelingen tot op zekere hoogte is voorbijgestreefd. Bijgevolg is een instelling als de Europese Unie een noodzaak voor het vlot functioneren van Europa vandaag en morgen en moet zij als dusdanig door haar burgers erkend worden. Daarbij moeten zij echter beseffen dat de werking van de Europese Unie enorm verschilt van die van de nationale staat. Het feit dat de burger hierdoor vertrouwd moet geraken met een nieuw politiek systeem dat bovendien erg ver van hun bed lijkt, draagt ook niet bij tot het overbruggen van de kloof tussen de EU en haar burgers.

Rol van de media

Het gebeurt zelden dat de populaire Vlaamse kranten Europees nieuws op de voorpagina plaatsen. Met de regionale Vlaamse of nationale Belgische politiek gebeurt dat des te meer. Ook op radio en televisie krijgt de Belgische binnenlandse politiek veel meer aandacht dan de Europese besluitvorming. En dat terwijl het Europees Parlement op wandelafstand ligt van de meeste redacties. Dit is evenwel geen typisch Vlaams verschijnsel, ook in Wallonië en in andere landen van de Unie ontbreekt het regelmatig aan nieuws uit de EU. Na al die jaren blijft de Europese Unie helaas nog steeds een ver-van-mijn-bed-verhaal. Toch heeft ze voor haar verdere bestaan de steun van haar burgers meer dan ooit nodig.

Bovendien maakt Vlaanderen als regio met wetgevende bevoegdheden actief deel uit van de Europese besluitvorming en kan berichtgeving uit de EU evengoed als binnenlands nieuws gezien worden. Als er dan al nieuws uit Europa doorsijpelt in de Vlaamse media, dan ligt de nadruk vaak op

² VAN STADEN, A., *De nationale staat onhoudbaar maar onmisbaar?*, Assen, Van Gorcum i.s.m. Den Haag, Instituut Clingendael, 1966, p.21 uit het essay van KOCH, K., *Misbaar over de staat. Het proces van ‘ontstatelijking’ in Europa*

³ Id.

⁴ BAUWENS, T., *Sterckx: “Ik ga geen campagne voeren in Italië. Onmogelijk.”*, EUROPABericht n°329, oktober 2008 p.6-9 Dit citaat is van Europarlementariër Bart Staes die in dit artikel geciteerd wordt.

het gevolg voor Vlaanderen of België. Een voorbeeld hiervan is de volgende krantenkop: “EU-klimaatplan kost Belg jaarlijks 200 euro”.⁵ Door dergelijke uitspraken gaat een groot deel van de inhoud en de context verloren. Zulke berichtgeving houdt het bij sensatie voor het volk en vermeldt weinig of niets van de eigenlijke inhoud van het besluit. Bovendien is er geen enkele nuance die het mogelijk maakt voor de burger om op een andere manier aan te kijken tegen het klimaatplan waarvan sprake is. Kranten die zulke straffe uitspraken koppen, schilderen de EU veel te vaak af als een instantie die geen rekening houdt met haar burgers.

In tegenstelling tot de Verenigde Staten zijn er in Europa nauwelijks kranten die overal gelezen worden of tv- of radiostations die overal bekeken en beluisterd worden. Elke Amerikaan kan naar een debat over de gezondheidshervorming of de oorlog in Irak kijken op ABC, CNN of NBC. De Europese burger moet voor het Europese Irak-beleid vertrouwen op zijn nationale media die nationale politici aan het woord laten. Een Europese sfeer ontbreekt hier duidelijk. Voor het grootste deel is dit waarschijnlijk te wijten aan het grote aantal officiële talen binnen Europa. Er zijn echter wel uitzonderingen, één daarvan is de Britse Financial Times. Deze staat bekend om zijn Europese berichtgeving. Het krijgt vaak exclusieve interviews of documenten doorgespeeld, nog voor de andere media ze kunnen inkijken. Helaas leest de doorsnee burger andere kranten en zo blijft het Europese nieuws voorbehouden voor de ‘happy few’.

Niet alleen de kloof tussen Europa en de media is groot, maar ook die tussen de Europa-correspondent en zijn redactie is niet te onderschatten. Deze journalisten klagen vaak dat, wat ze ook doen, het Europese nieuws, dat vaak een belangrijke impact heeft op de bevolking, de media niet haalt.⁶ De eindredacteuren vinden het vaak niet boeiend genoeg en dat is overwegend te wijten aan een gebrek aan kennis. Dat Europa bij de meeste burgers niet gekend is, valt nog net te begrijpen. Maar dat vele journalisten het abc van de EU niet kennen, is onaanvaardbaar. En dat leidt vaak tot fouten in de berichtgeving. “Europa wil blue card voor migranten invoeren”⁷ staat er dan in de krant te lezen, terwijl dit eigenlijk nog maar een voorstel is van de Europese Commissie en het lang niet zeker is dat dit zal worden goedgekeurd. Zoiets is enkel mogelijk doordat er te weinig echte Europa-correspondenten zijn. Op alle redacties zijn er journalisten die zich met de EU bezighouden, maar veel te weinig om alle berichtgeving nauwkeurig te kunnen opvolgen⁸. Voor een grondigere opvolging van de EU is er een EU-redactie nodig waarbij verschillende verslaggevers eigen specialisatiegebieden hebben.

Naarmate de EU belangrijker wordt, kan de nationale politiek alsmaar minder gewicht in de schaal leggen. Meer macht geven aan de EU betekent immers dat de nationale politici er verliezen. Ook de journalisten die de nationale politiek volgen, lijken dan ineens minder relevant werk te doen. De invloed van de nationale politiek mag anderzijds niet onderschat worden. Zij heeft wel degelijk nog een dikke vinger in de pap, maar daarnaast staat dat de EU momenteel al meer macht heeft dan de meeste mensen denken. Eigenlijk zou met de groei van de Europese Unie ook de media-aandacht

⁵ VOS, H., HEIRBOUT, R., *Hoe Europa ons leven beïnvloedt*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2008, p244.

⁶ Id.

⁷ Id.

⁸ Na contact met de redacties van de VRT, De Standaard en Het Nieuwsblad vernamen we dat er in de meeste redacties slechts 2 journalisten het grootste deel van hun tijd met de EU bezig zijn.

voor de EU moeten toenemen. Ook de burger zou niet ontevreden zijn met wat meer Europa in de media⁹. Het evenwicht in deze vergelijking is echter ver te zoeken.

Uiteindelijk beschouwen de hoofdredacteurs en journalisten zichzelf maar al te graag als een waakhond van de democratie. De media beschouwen zichzelf als de vierde macht die de drie andere machten in de gaten moet houden. Op Vlaams en Belgisch niveau komt dat ongeveer overeen. De laatste jaren zijn er echter veel bevoegdheden overgeheveld naar Europa en daar heeft de journalistiek zich nog niet aan aangepast. Een waakhond op het Europese niveau zijn de media dus nog niet. Een reden te meer dus voor de media om de EU nauwkeuriger op te volgen.

Organisatie in de EU

Wat er ook gezegd mag worden, de Europese structuur is niet ingewikkelder dan die van België. Toch haken heel wat journalisten af.

Ten eerste omdat er geen vaste meerderheid en vaste oppositie is. In België doet de meerderheid een voorstel, dat de oppositie vanzelfsprekend afbreekt. De Europese Unie werkt op een andere manier. Bij elk besluit moeten er weer andere allianties gevormd worden tussen de verschillende lidstaten (in de Raad van de EU en de Europese Raad) en de verschillende fracties (in het parlement). Maar zelfs binnen een fractie heerst er verdeeldheid. In de fractie van de Europese Volkspartij en Europese democraten (EPP-ED) bijvoorbeeld, is er een groot verschil tussen de Britse conservatieven en de andere fractieleden. Deze typisch Europese werkwijze wordt als te complex beschouwd voor de lezer, kijker of luisteraar en dus geven de media er de brui aan.

Ten tweede zijn er geen open ruzies in de Europese politiek. Als er al ruzies zijn dan worden die achter de schermen uitgevochten en niet in de media zoals in België graag gedaan wordt. Hier doen de politici niets liever dan elkaar de grond inboren en vindt de oppositie voorstellen van de meerderheid onaanvaardbaar. In de EU worden voorstellen zelden 'onaanvaardbaar' bevonden, meestal zijn ze wel 'voor verbetering vatbaar'. Het ene land gaat geen open ruzie met een ander land aan omdat het weet dat het de steun van dat land nog wel eens in een ander dossier nodig kan hebben. Zo wordt de illusie gecreëerd dat alle landen allemaal goede vrienden zijn, terwijl dat helemaal niet het geval is. De EU is met andere woorden van nature erg compromisvormend ingesteld en juist daar ligt het probleem bij de burger: men vindt compromissen niet sexy genoeg. Herman Van Rompuy is in de Belgische politiek gekend om zijn compromissen en het is mede daarom dat hij president van Europa geworden is. Als iemand in het dagelijks bestuur met 27 landen overeen moet komen, dan moet die overeenkomsten sluiten en moet hij proberen iedereen tevreden te stellen door water bij de wijn te doen. Het is waarschijnlijk daarom dat voorstellen van de Commissie (zoals bovenstaand voorbeeld van de blue card) vaker het nieuws halen dan de besluiten van het Parlement. Want in de Commissie is er nog controversie en dat is smakelijker om in het nieuws op te dienen dan een compromis waar iedereen zich in kan vinden.

Ten derde verloopt de besluitvorming in de EU zeer traag: tussen het voorstel van de Commissie voor een richtlijn en het effectief uitvaardigen van de richtlijn kan al gauw twee jaar liggen. Omdat de EU

⁹ Een grotere media-aandacht voor de Europese Unie vindt bijval bij de bevolking en is bewezen via een grootschalig onderzoek eind 2007. "33% vindt dat de schrijvende pers te weinig aandacht heeft. Voor televisie (46%) en radio (49%) ligt het aantal ongelukkige burgers nog hoger." Opvallend is wel dat het aantal mensen dat ontevreden is over de weinige media-aandacht met zo'n 12% gestegen is ten opzichte van 2006. Bron: VOS H., Heirbout, R., *Hoe Europa ons leven beïnvloedt*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2008, p244.

geen uitvoerende macht heeft moet die richtlijn daarna binnen vastgestelde tijd omgezet worden in de nationale wetgeving. De maatregel heeft dus niet altijd directe impact op de burger en daarom beslissen de redacties om er niet te veel aandacht aan te besteden. Als de richtlijn dan eindelijk is doorgevoerd door de Belgische wetgever, is het al oud nieuws en het vermelden niet meer waard. Het feit dat Europa veel te weinig in de media komt mag dus niet louter toegeschreven worden aan de media zelf. De EU moet zich ook begrijpbaar en duidelijk naar de burger toe profileren, anders zou ze wel eens de essentiële steun van haar burgers kunnen verliezen.

Ten slotte trekt de hele Europese karavaan eens per jaar van Brussel naar Straatsburg. Daar vergadert men dan twaalf weken. Op deze verhuizing is er heel wat kritiek, ook vanuit de redacties. De journalisten die mee naar Straatsburg gaan, kunnen daar enkel Europees nieuws verslaan. Terwijl ze in Brussel ook berichten over de NAVO en de buitenlandse Europese politiek kunnen meepikken. Wanneer ze in Straatsburg zijn, moeten journalisten van op een afstand volgen wat er in Brussel gebeurt. Vaak sturen enkel de persagentschappen journalisten mee om de debatten op te volgen. Daarenboven worden de debatten in Straatsburg vaak gehouden voor een praktisch lege zaal. De parlementariërs die een speech moeten houden komen 5 minuten vooraf, houden hun toespraak en gaan dan weer weg. Dat levert helemaal geen aantrekkelijke tv op. Er bestaan voorstellen om de debatten in het Europees Parlement te hervormen, maar voorlopig blijft alles bij het oude.

Het communicatiebeleid van de EU

Om media-aandacht te krijgen moet de Europese Unie zelf ook haar beste beentje voorzetten. Daarom is het belangrijk dat de Europese instellingen zo snel mogelijk mediavriendelijk gemaakt worden. Als voorzitter van de Raad van de Europese Unie in 2010 kan België daarin een sleutelrol spelen. Het voorzittend land heeft weliswaar geen wetgevende functie, maar het kan wel de Europese Commissie verzoeken om een wetsvoorstel te lanceren dat ervoor zorgt dat de Europese instellingen meer mediagericht worden. België kan daarbij – als voorzittend land – de teneur van die wetsvoorstellen beïnvloeden. Zo is het onder andere belangrijk dat er schot komt in de hervormingen van de debatten in het Europees Parlement. Daarnaast kan de EU media-aandacht opeisen door uit eigen beweging persagentschappen te informeren met publicaties, brieven, persberichten, persconferenties, e.d. Op die manier zal de EU een veel mediavriendelijker imago hebben en worden de media uitgenodigd om zich meer bezig te houden met de EU. Met de media als tussenpersoon kan de Unie dichterbij de burger komen en zal hun relatie verbeteren.

De laatste jaren werkt de Commissie zelf aan haar communicatiebeleid door programma's te subsidiëren die Europa in de kijker stellen. Zo werkt een netwerk van radiostations uit verschillende landen elke week aan een programma over Europa. De Europese zender Euronews krijgt flinke subsidies om reportages en programma's te maken over het Europese reilen en zeilen, maar kan jammer genoeg niet in alle lidstaten ontvangen worden en bereikt dus niet alle Europese burgers.

Ook de ambtenaren lijken meer en meer te beseffen dat in de kranten komen niet voldoende is. Radio en tv krijgen meer en meer aandacht. De EU heeft zelfs een Commissie opgericht die zich moet bezighouden met een aangepaste mediastrategie. De EU heeft een eigen kanaal op YouTube en ook het Europees Parlement gaat zijn eigen webtelevisie maken.¹⁰

¹⁰ <http://www.youtube.com/eutube>

Het is noodzakelijk dat de EU in de nabije toekomst dit communicatieproject verder ontwikkelt. Om dit te bespoedigen kan België tijdens zijn voorzitterschap duidelijk laten merken dat het hieraan heel wat belang hecht en kan het de Commissie onder druk zetten om het communicatiebeleid sneller uit te werken. Hierbij is het vooral belangrijk dat iedere burger met elk medium bereikt kan worden. Daarnaast mag een snellere ontwikkeling van het communicatiebeleid het project niet doen inboeten aan kwaliteit.

Verder heeft Europa een subsidieprogramma dat tot doel heeft om diverse activiteiten en organisaties die een 'actief Europees burgerschap' stimuleren te ondersteunen. Het programma heeft de naam 'Europa voor de burger' gekregen en loopt van 2007 tot 2013. De begroting van het totale programma bedraagt zo'n 215 miljoen euro. *"Actief Europees burgerschap betekent het bevorderen van de betrokkenheid van burgers en maatschappelijke organisaties bij het proces van Europese integratie. Door het programma hebben overheden, burgers en organisaties de mogelijkheid om deel te nemen aan transnationale uitwisselings- en samenwerkingsactiviteiten, die bijdragen aan het ontwikkelen van het idee van gezamenlijke Europese idealen en het bevorderen van het proces van Europese integratie."*¹¹

Dit project heeft prachtige doelstellingen en heeft een grote ambitie, die blijkt geeft van een zeer goede wil van de Europese Unie. Zonder enige twijfel is ook de burger even bereid om zich te laten inwijden in de mysteriën van de EU om haar beter te leren begrijpen. Daarom zou het goed zijn, nu het project halverwege is, om eens een stand van zaken op te maken, conclusies te trekken en al te beginnen sleutelen aan een vervolgproject na 2013.

Rol van de nationale politici

Niet alleen de media zijn gefocust op lokaal nieuws, ook de politici zijn eerder begaan met binnenlandse thema's. De reden hiervoor is ongetwijfeld, opnieuw, de burger. Die is namelijk veel beter thuis in de binnenlandse politiek dan in de Europese politiek en bovendien lijkt voor hem de binnenlandse politiek veel meer invloed te hebben op zijn doen en laten. Niets is echter minder waar, want ongeveer drie kwart van onze wetgeving komt van de Europese Unie.¹² Maar zolang de nationale politici zwijgen over Europa, is het logisch dat de talrijke Wetstraat-watchers dat ook doen. Europa wordt heel dikwijls bewust verzwegen. Bijvoorbeeld toen de Europese Unie een wetgeving opstelde voor luchtvaartpassagiers wanneer hun vlucht geschrapt wordt of wanneer ze hun verbinding missen. De wetgeving zorgt ervoor dat deze luchtvaartpassagiers een maaltijd of een hotelkamer aangeboden krijgen of zelfs (een deel) van de vlucht terugbetaald krijgen¹³. Om deze maatregelen door te voeren, kregen de nationale regeringen een jaar de tijd, tot februari 2005. In België was deze verordening pas volledig omgezet in de nationale wetgeving in 2007, twee jaar te laat. België was daarvoor reeds op de vingers getikt door de Europese Commissie. Toen deze

¹¹ http://www.europadecentraal.nl/menu/719/Europa_voor_de_burger.html , geraadpleegd op 07/02/2010.

¹² BAUWENS, T., Sterckx: "Ik ga geen campagne voeren in Italië. Onmogelijk.", EUROPABericht n°329, oktober 2008 p.6-9 Mathieu Grosch, Sociaaldemocratisch afgevaardigde in het Europees Parlement die in dit artikel geciteerd wordt, noemt het percentage Europese wetgeving in de Belgische wetgeving 60% Andere bronnen zoals <http://www.n-va.be/verkiezingen/programma/europees2.asp> geraadpleegd op 09/02/2010 vermelden "Afhankelijk van de berekeningen komt 70 tot 90% van onze wetgeving rechtstreeks of onrechtstreeks van Europa".

¹³ VERORDENING (EG) Nr. 261/2004 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 295/91;

maatregel volledig was ingevoerd, meldde de minister van consumentenzaken trots aan de media dat zij toch zo goed voor de passagiers zorgt. Dit kwam zonder problemen in de media, omdat de journalisten de achtergrond van het dossier niet kenden en bijgevolg niet wisten dat de verordening van Europa afkomstig was¹⁴. Dit voorbeeld is geen alleenstaand geval. Nationale politici gaan graag met de pluimen van de EU pronken, zeker als hun dat een beter imago bezorgt.

Langs de andere kant is de Europese Unie wel een gemakkelijke zondebok voor gevoelige beleidspunten. Vaak hoor je nationale politici zeggen: “Het moet van Europa.” of “Slechte beslissing, het gaat de Vlaming veel geld kosten.”. Hiermee draait men de burger een rad voor de ogen. Die politicus die zagezegd vóór het volk opkomt tégen de EU, versterkt zo zijn imago bij de burger. Deze houding is op de keper beschouwd helemaal belachelijk. Onrechtstreeks breken de nationale politici daarmee hun eigen Europese politici af aangezien diegenen die deelnemen aan de besluitvorming in Europa de verkozen vertegenwoordigers van hun eigen land en partij zijn. Daarbij hopen de politici dat de gewone burger dit niet doorheeft en Europa nog meer als een boeman gaat zien.

Dat de nationale politiek een zeer grote invloed heeft op de mening van haar burgers, wordt maar al te goed aangetoond door het Nederlandse “nee” bij het referendum over de Europese Grondwet op 1 juni 2005. Men kan verschillende redenen geven voor die uitspraak van de Nederlanders. Uit een onderzoek in opdracht van de Europese Commissie blijkt dat de drie voornaamste redenen “gebrek aan informatie”, “angst voor het verlies van nationale soevereiniteit” en “verzet tegen de regering van Jan Peter Balkenende” waren. Deze redenen werden door 65% van de nee-stemmers aangevoerd¹⁵. De eerste reden is duidelijk. De voorstanders uit de regering waren pas twee weken voor het referendum begonnen met hun campagne, terwijl het nee-kamp al lang bezig was. Dan mag het geen wonder heten dat een groot deel van de bevolking slecht ingelicht was. De burger vertrouwde voor zijn informatie op de expertise van de regering. Aangezien die te laat kwam, was de bevolking niet genoeg op de hoogte van wat die Europese Grondwet nu precies inhield. Bovendien was de gegeven informatie niet omgezet in de taal van de burger en was de voorlichting voor velen onbegrijpelijk¹⁶. De nationale politici hebben daarmee hun positie niet gebruikt om de burger te voorzien van genoeg degelijke informatie. De gevolgen kennen we. De tweede reden kan worden uitgelegd door de argumentatie van het nee-kamp. Door een Europese grondwet zou er een Europese superstaat ontstaan waarin Nederland slechts een onbetekenende provincie zou zijn en al zijn soevereiniteit zou verliezen. Dit argument is even vals als het simpel is, maar voor de burger is het duidelijke taal en een goede reden om “nee” te stemmen. In de laatste reden is de invloed van de nationale politiek het duidelijkst. De burgers stemden niet voor of tegen de Europese Grondwet, maar voor of tegen het nationale beleid van hun premier Balkenende. Als men dit in rekening brengt, kan men niet anders dan aan de betrouwbaarheid van de ‘mening van de burger’ twijfelen. In welke mate hebben de burgers hun eigen mening gevolgd of die van de nationale politici?¹⁷

¹⁴ Vrij naar STAES, B., in zijn speech bij de slotbijeenkomst van het European Youth Parliament (EYP) 2009

¹⁵ Enquête uitgevoerd door het peilingbureau TNS Nipo in opdracht van de Europese Commissie, gepubliceerd op http://www.europa-nu.nl/9353000/1/j9vvh6nf08temv0/vh1dg4arf1w4?ctx=vgvqpnqs5qbn&s0e=vhdubxdwqqrw&start_tab0=20 geraadpleegd op 10/02/2010 de eerste drie criteria waren: Gebrek aan informatie (32 procent), Angst voor verlies nationale soevereiniteit (19 procent), Verzet tegen de regering van Jan Peter Balkenende (14 procent)

¹⁶ <http://static.rnw.nl/migratie/www.wereldomroep.nl/actua/nl/nederlandsepolitiek/010605refnee-redirected> geraadpleegd op 10/02/2010

¹⁷ http://www.europa-nu.nl/9353000/1/j9vvh6nf08temv0/vgvqpnqs5qbn?start_tab0=40 geraadpleegd op 10/02/2010

Euroscepticisme vs. eurorealisme

De laatste jaren zijn er verschillende partijen over de hele EU die zich anti-Europees hebben geprofileerd. Euroscepticisme is een deel van een partijprogramma geworden en wordt zo onder de aandacht van de burger gebracht. Het euroscepticisme concentreert zich erop om op een populistische manier de burger allerlei flagrante leugens over de EU wijs te maken. Zo slaagde men er de laatste jaren in om de publieke opinie te doen geloven dat de Europese Unie een kafkaïaanse bureaucratie heeft die enorme hoeveelheden geld opsloopt, of dat de EU een ondemocratische en zwakke instantie is. Bovendien zou de EU geen duidelijk doel hebben, geen duidelijke organisatie zijn, en zich inlaten met zaken die haar niet aangaan. De meest ondermijnende leugens zijn echter dat de EU streeft naar macht om een Verenigde Staten van Europa op te richten of dat ze onze welvaart aantast ten voordele van corrupte Oostbloklanden. We moeten dit evenwel in een context zien.

Zeggen dat dit allemaal onvoorwaardelijke leugens zijn, zou onszelf tot leugenaars maken. Er is nooit rook zonder vuur. Elk van deze verdachtmakingen is een karikaturale uitvergroting van de scherpe kantjes die nog aan de EU zitten. Zoals elk politiek systeem is de EU niet perfect, maar men moet ook beseffen dat de Europese politieke samenwerking nog niet eens 20 jaar bestaat (Verdrag van Maastricht, 1992) en dat dit systeem vanzelfsprekend last heeft van kinderziekten. Als men in rekening brengt dat de EU geen precedent kent, kan men concluderen dat wat de Europese Integratie tot nu toe heeft voortgebracht fenomenaal is. Dan is men in staat de kleine en grote fouten aan de EU in hun context te zien en te relativiseren zonder ze daarbij te ontkennen, maar door ze aan te pakken en te proberen oplossen.

Toch zijn er veel eurosceptici die zich een realist noemen. Op die manier maken ze misbruik van de goedgelovigheid van de burger en houden ze hem voor dat hun zwart-wit visie op de EU de realiteit is. Met hun slogans die nationalistisch overkomen, proberen ze de burger te overtuigen van hun gelijk dat eigenlijk een vermindering van de waarheid is. Desondanks moet euroscepticisme bestaan, het drukt ons hard met de neus op de feiten – soms zelfs te hard – maar zonder zouden we sommige onvolmaaktheden misschien niet zien. Dankzij het euroscepticisme zijn wij in staat de EU constant bij te vijlen.

*“Het is zeker niet overdreven te beweren dat de financiële crisis in Europa zonder de euro was uitmondend in een cascade van devaluatie en muntontwaarding.”*¹⁸ Als de Eurozone niet had bestaan, dan was er geen enkele reden om aan te nemen dat de lire, de Belgische frank of de gulden de financiële storm hadden doorstaan, nu gebleken is dat de Zweedse kroon daartoe niet in staat is geweest. De financiën in Zweden waren vele malen gezonder dan die van de meeste Eurolidstaten. Het valt dus niet uit te sluiten dat de huidige crisis dan ook een keerpunt inluidt in de houding van de bevolking tegenover de Europese Unie. Zelfs in Ierland en Denemarken valt een verandering in de publieke opinie op te merken. Waar hun bevolking tot nu toe in de ban was van de argumenten van de eurosceptici, ziet men nu in dat tegenover deze eerste crisis van het wereldkapitalisme geen van de afzonderlijke lidstaten sterk genoeg is om deze af te wenden. Men voelt instinctief aan dat slechts een politieke samenwerking op Europees niveau een vuist kan maken om de crisis te lijf te gaan. Deze evolutie is een eerste stap die erop wijst dat de burger begint in te zien dat, na meer dan 50 jaar Europese Integratie, de vruchten geplukt kunnen worden en dat de EU, die tot nog toe overbodig leek voor de burger, eindelijk haar nut begint te tonen. Laten we hopen dat dit proces zich

¹⁸ VERHOFSTADT, G., *De weg uit de crisis. Hoe Europa de wereld kan redden*, Amsterdam, De bezige bij, 2009, p185.

verder ontwikkelt en dat langzaam maar zeker het vertrouwen van de burger in de EU zal toenemen, naarmate zij meer aantoont wat haar kwaliteiten zijn.

Europa en de burger hebben elkaar meer nodig dan ooit. De steun die ze beiden zoeken, kunnen ze vinden bij elkaar, maar daarvoor moeten ze eerst naar elkaar toegroeien. De media kunnen hierbij een zeer grote rol spelen. Door de bevolking beter en meer te informeren over wat er in de Unie gaande is, krijgt de burger een beter zicht op wat Europa doet en waar het voor staat. Journalisten zullen zich beter moeten informeren en zich specialiseren in EU-materie. Niet alleen de geschreven pers, maar ook tv en radio zullen inspanningen moeten doen. Het is onder meer de taak van de media om van het ver-van-mijn-bed-verhaal een in-mijn-bed-verhaal te maken door de Europese Unie niet meer als buitenland te beschouwen. De Unie zelf zal transparanter moeten worden en avances moeten durven maken naar de burger. Ze is al op de goede weg met enkele mooie initiatieven die zeker verdergezet en uitgebouwd moeten worden. Het is nu aan de burger om er gebruik van te maken en zelf ook toenadering te zoeken tot de Unie.

De nationale politici zullen moeten aanvaarden dat ze macht verliezen aan de EU en daar ook voor uitkomen. Het is nodig dat er voor de burger een duidelijk onderscheid gemaakt wordt tussen eurosceptici en eurorealisten. We zijn ervan overtuigd dat wanneer België voorzitter wordt, het heel wat kan bereiken om dit huwelijk te doen werken en dat het zo het verschil kan maken. Toch is er al veel moeite gedaan om de verzuurde relatie op de sporen te krijgen en die pogingen kunnen we alleen maar toejuichen. Het is dus zeker geen utopie om te hopen dat de liefde wederzijds wordt en daar moeten we allemaal – de Unie, de burgers, de media en de politici – samen aan werken.

Bibliografie

VAN STADEN, A., *De nationale staat onhoudbaar maar onmisbaar?*, Assen, Van Gorcum i.s.m. Den Haag, Instituut Clingendael, 1966

VOS, H., HEIRBOUT, R., *Hoe Europa ons leven beïnvloedt*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2008

VERHOFSTADT, G., *De weg uit de crisis. Hoe Europa de wereld kan redden*, Amsterdam, De bezige bij, 2009

VERORDENING (EG) Nr. 261/2004 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

BAUWENS, T., *Sterckx: "Ik ga geen campagne voeren in Italië. Onmogelijk."*, EUROPAbericht n°329, oktober 2008

Websites

http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/nl/turnout_nl.html

http://www.europadecentraal.nl/menu/719/Europa_voor_de_burger.html

<http://www.n-va.be/verkiezingen/programma/europees2.asp>

http://www.europa-nu.nl/9353000/1/j9vvh6nf08temv0/vh1dg4arf1w4?ctx=vgvqpnqs5qbn&s0e=vhdubxdwqrzw&start_tab0=20

http://static.rnw.nl/migratie/www.wereldomroep.nl/actua/nl/nederlandsepolitiek/010605refnee_redirected

http://www.europa-nu.nl/9353000/1/j9vvh6nf08temv0/vgvqpnqs5qbn?start_tab0=40

Nele Claerhout
Varendonk 15
9940 Sleidinge
09/357.73.22
07/08/1992

David Van Acker
Begonialaan 24
9930 Zomergem
09/372.06.73
17/06/1992

Sint-Bavohumaniora
Reep 4
9000 Gent
6G₂GrieksWiskunde

Verantwoordelijke leerkracht : H. Matthys